

O‘ZBEKISTON SUG‘URTA BOZORI

VOL. 3 ISS: 2 (2026)

INSURANCE MARKET OF UZBEKISTAN СТРАХОВОЙ РЫНОК УЗБЕКИСТАНА

INSURANCE

№	MUNDARIJA	Page
1.	QISHLOQ XO'JALIGI SUG'URTASIDA AKTUAR HISOBLARNI QULLASH VA RIVOSHLANTIRISH MASALALARI <i>Nurullaev Abdulaziz Sirojiddinovich</i>	5
2.	SUG'URTA KOMPANIYALARI MOLIYAVIY XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHDA XORIJ TAJRIBASI <i>Nosirov Jasur Tursunpulotovich</i>	9
3.	ESG TAMOYILLARI ASOSIDA SUG'URTA XIZMATLARINI RIVOJLANTIRISH <i>Yuldashev Obiddin Toshmurzayevich, Yusupov Akbar Haydarovich</i>	14
4.	SUG'URTA SOHASIDA INNOVATSION MARKETING VA RAQAMLI REKLAMA STRATEGIYALARINI JORIY ETISH YO'NALISHLARI <i>Yuldashev Obiddin Toshmurzayevich, Raxmonberganov Surojbek Uktamboy o'g'li</i>	18
5.	MIJOZLAR QAMROVINI OSHIRISH UCHUN SUG'URTA KOMPANIYALARIDA TIZIMLI MARKETING STRATEGIYALARINI AMALGA OSHIRISH <i>Raxmonberganov Surojbek Uktamboy o'g'li</i>	21
6.	O'ZBEKISTON SUG'URTA TASHKILOTLARI FAOLIYATIDA KORPORATIV BOSHQARUV TIZIMINING HOLATI: MAVJUD MUAMMOLAR VA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI <i>Xasanov Farrux Ravshanovich</i>	25
7.	PENSIYA SUG'URTASINI AMALIYOTGA JORIY ETISHNING ZARURIYATI VA DOLZARBLIGI <i>Yo'ldoshoval Aziza Muzaffar qizi</i>	28
8.	BANK XIZMATLARINI SUG'URTALASHNING ILMIY-NAZARIY ASOSLARI <i>Tog'ayniyazov Shohzodbek Ural o'g'li</i>	30
9.	O'ZBEKISTON SUG'URTA BOZORIDA KOMPANIYALARNING MOLIYAVIY KO'RSATKICHLARI DINAMIKASI <i>Iminova Nurjahon Qodirjon qizi</i>	34
10.	QISHLOQ XO'JALIGIDA SUG'URTA FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISH <i>Djumayev Jonibek O'rinovich</i>	38
11.	СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ПЕРЕСТРАХОВОЧНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В УЗБЕКИСТАНЕ В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ СТРАХОВОГО СЕКТОРА <i>Муминова Ансора Улдузбек кизи</i>	42
12.	СОВРЕМЕННЫЕ ДРАЙВЕРЫ И НАПРАВЛЕНИЯ РАЗВИТИЯ КОРПОРАТИВНОГО УПРАВЛЕНИЯ В СТРАХОВЫХ ОРГАНИЗАЦИЯХ <i>Жиянова Наргиза Эсанбоевна, Зохидова Диёра Улдузбек кизи</i>	45
13.	O'ZBEKISTONDA QISHLOQ XO'JALIGI SUG'URTASI BOZORINI RIVOJLANTIRISHNING INSTITUTSIONAL MEXANIZMLARI <i>Madiyev Abbas Nosirovich</i>	50
14.	QISHLOQ XO'JALIGI RISKLARINING XUSUSIYATLARI VA ULARNI ILMIY TASNIFLASH METODOLOGIYASI <i>Qo'ldoshev Qamariddin Mansurovich</i>	53
15.	O'ZBEKISTONDA SUG'URTA TASHKILOTLARI TO'LOV QOBILIYATINI TA'MINLASH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI <i>Xattabov Murodulla Batirovich</i>	56
16.	KORXONALAR SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA MOLIYAVIY BOSHQARUVNING AHAMIYATI <i>Muratova Saodat Igamnazar qizi</i>	59
17.	TO'QIMACHILIK SANOATI KORXONALARI MOLIYAVIY BARQARORLIGINI TA'MINLASH MASALALARI <i>E.I.Ergashev, Qarayev Anvar Botirovich</i>	63
18.	O'ZBEKISTONDA ISLOM MOLIYASINI RIVOJLANTIRISHNING INSTITUTSIONAL VA IQTISODIY MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI <i>Kuldashev Jahongir Qamariddinovich</i>	67
19.	BANK TIZIMI BARQARORLIGI IQTISODIY RIVOJLANISH GAROVIDIR <i>Nazarov Qilich Xolmuradovich, Toyirov Yunus Alamovich</i>	71
20.	MILLIY IQTISODIYOTNI KREDITLASHDA TIJORAT BANKLARINING ROLI <i>Nazarov Qilich Xolmuradovich, Toyirov Yunus Alamovich</i>	73
21.	A SYSTEM OF INDICATORS FOR ENSURING THE ECONOMIC SECURITY OF COMMERCIAL BANKS UNDER INCREASING SYSTEMIC RISK <i>Malikova Dilrabo Muminovna</i>	76

22.	IJTIMOY-IQTISODIY RIVOJLANISHDA HUDUDIY MARKETINGNING FUNKSIONAL O'RNI VA AHAMIYATI <i>Mukhammadieva Nodira</i>	79
23.	XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARIDA INSON RESURSLARIGA QILINGAN XARAJATLAR SAMARADORLIGINI BAHOLASH METODOLOGIYASI <i>Usmanova Nigina Marupovna</i>	84
24.	НАЛОГОВАЯ РЕФОРМА РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН КАК ФАКТОР РОСТА СПРОСА НА УСЛУГИ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЕТА СРЕДИ МАЛОГО БИЗНЕСА <i>Холбеков Расул Олимович</i>	88
25.	O'ZBEKISTON TASHQI MEHNAT MIGRATSIYASI: IQTISODIY TA'SIRLAR, INSON KAPITALI VA REINTEGRATSIYA MUAMMOLARI <i>Ismatova Shoxsanam Abdulaziz qizi</i>	92
26.	O'ZBEKISTONDA AHOLI BANDLIGINI TA'MINLASHNING KONTSEPTUAL ASOSLARI <i>Berdibayev Fayzulla Zariybayevich</i>	95
27.	ASOSIY KAPITALGA O'ZLASHTIRILGAN INVESTITSIYALAR UZOQ VAQT BARQAROR FOYDA KELISHI KAFOLATI <i>Jomolov Muzaffar Mirzoxitovich</i>	98
28.	SUG'URTA KAPITALIDAN INVESTITSIYA SIFATIDA FOYDALANISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH VA BAHOLASH (DEA MODELI ASOSIDA) YO'LLARI <i>Kenjayev Ilhom G'iyozovich</i>	101
29.	RAQAMLI TA'LIM TEXNOLOGIYALARI ORQALI INDIVIDUAL SPORTCHILARNI TAYYORLASH TIZIMI BOSHQARUVI IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING KONSEPTUAL ASOSLARI TAHLILI <i>Junaydullayev Mels Asliddin o'g'li</i>	105
30.	TOSHKENT SHAHRIDA ANHOR KANALI BO'YLAB OSMA KABINALI JAMOAT TRANSPORT TIZIMINI YARATISH KONSEPSIYASI <i>Xamdamov Shoh-Jaxon Raxmat o'g'li, Kamolidinov Muhibillo Shokirjon o'g'li</i>	109
31.	SANOAT KORXONALARIDA ISHLAB CHIQRISH QUVVATLARIDAN FOYDALANISHNI ME'YORLASHTIRISHNING USLUBIY JIHLARI <i>Ergashev Abrorbek Raxmatulla o'g'li</i>	112
32.	METROLOGIK FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISHNING ILMIY-AMALIY JIHLARI <i>Rakhmatillaev Nodirjon Yo'ldashvaevich</i>	114
33.	AN INTEGRATED RISK-BASED MODEL FOR ASSESSING THE EXTERNAL ENVIRONMENT OF SMALL ENTERPRISES IN UZBEKISTAN: IMPLICATIONS FOR THE INSURANCE MARKET <i>Djumabayeva Dilobar Asatillayevna</i>	116
34.	UY-JOY NARXLARINI HISOBLASHDA HEDONIK REGRESSIYA FORMULASIDAN FOYDALANISHNING METODOLOGIK ASOSLARI <i>Tog'ayeva Dildora Akramovna</i>	120
35.	СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ НАЛОГОВОЙ СИСТЕМЫ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН НА ОСНОВЕ КЛАССИЧЕСКИХ И СОВРЕМЕННЫХ ПРИНЦИПОВ НАЛОГООБЛОЖЕНИЯ <i>Ахоров Зариф Орипович</i>	123
36.	RAQAMLI SOLIQ TIZIMLARINI JORIY ETISH VA ULARNING IQTISODIY TA'SIRI <i>Tuychiyev Sherxon Shuxrat o'g'li, Xubbimov Sherzod Jamshidovich</i>	126
37.	SOLIQQA TORTISHNING MAKROIQTISODIY KO'RSATKICHLARGA TA'SIRI: EMPIRIK TAHLILLAR ASOSIDA <i>Toshnazarova Lola Shuxratillayevna, Karimov Mardon Akram o'g'li</i>	129
38.	TURIZMDA INNOVATSIYALARNING HAYOTIYLIK SIKLI VA ULARNING BOZORGA CHIQRISH BOSQICHLARI <i>Erkaboyeva Jasmina Safarali qizi</i>	133
39.	RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA QISHLOQ JOYLARIDA TURIZM XIZMATLARI SAMARADORLIGINI OSHIRISH <i>Xalimov Shaxboz Xalimovich</i>	136

“O‘ZBEKISTON SUG‘URTA BOZORI” JURNALI TAHRIR KENGASHI A‘ZOLARI

1. Teshabayev To‘lqin Zakirovich (Kengash raisi. Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti rektori, i.f.d. prof.).
2. Fayziyev Orifjon Olimovich (Kengash raisi o‘rinbosari, Istiqbolli loyihalar milliy agentligi direktor o‘rinbosari).
3. Azimov Rustam Sadikovich (O‘zbekinvest eksport-import sug‘urta kompaniyasi AJ Bosh direktori, i.f.d. prof.).
4. Mehmonov Sultonali Umaraliyevich (Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti prorektori, i.f.d., prof.).
5. Abduraxmonova Gulnora Qalandarovna (Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti prorektori, i.f.d. prof.).
6. Xudoyqulov Sadirdin Karimovich (TDIU huzuridagi “O‘zbekiston iqtisodiyotini rivojlantirishning ilmiy asoslari va muammolari” ilmiy tadqiqot markazi direktori).
7. Xalilov Oybek Nasirovich (O‘zbekiston sug‘urta bozori professional ishtirokchilari Uyushmasi Kengash raisi).
8. Qo‘ldoshev Qamariddin Mansurovich (TDIU “Sug‘urta ishi” kafedrasida professori, i.f.d., Bosh muharrir).
9. Zaynalov Jahongir Rasulovich (Samarqand iqtisodiyot va servis instituti “Moliya” kafedrasida mudiri, i.f.d. prof.).
10. Shennayev Xo‘jayor Musurmanovich (TDIU “Sug‘urta ishi” kafedrasida mudiri, DSc, prof.).
11. Boyev Habibullo Ismoilovich (TDIU “Soliq va soliqqa tortish” kafedrasida professori, i.f.d.).
12. Nurullayev Abdulaziz Sirojiddinovich (TDIU “Sug‘urta ishi” kafedrasida dotsenti, i.f.d.).
13. Merident Randles (FSA, MAAA. Prinsipal & Consulting Actuary. Senior Consultant, UNDP-Milliman Global Actuarial Initiative).
14. Ong Xie (FIA, FSAS. Program Manager, UNDP-Milliman Global Actuarial Initiative. Pronouns: She/Her).
15. Yadgarov Akram Akbarovich (TDIU “Yashil iqtisodiyot” kafedrasida professori, i.f.d.).
16. Yuldashev Obiddin Toshmurzayevich (TDIU magistratura dekan muovini, i.f.d.).
17. Maxmudov Akbar Abduxamidovich (Toshkent ijtimoiy innovatsiya universiteti rektori, PhD, dotsent).
18. Axrorov Zarif Oripovich (TDIU Samarqand filiali “Moliya, soliq va bank ishi” kafedrasida mudiri, i.f.d., dotsent).
19. Qurbonov Xayrulla Abdurasulovich (TDIU Xalqaro va milliy reytinglar bilan ishlash bo‘limi boshlig‘i, i.f.n. dots.).
20. Raxmatullayev Botirjon Abduxamidovich (Toshkent xalqaro moliyaviy boshqaruv va texnologiyalar universiteti. Akademik faoliyat bo‘yicha prorektor PhD, dotsent).
21. Musaxonzoda Ikromjon Sobirxon o‘g‘li (TMC institute “Milliy ta‘lim yo‘nalishlari akademik faoliyat va ilmiy ishlar” bo‘yicha prorektor, PhD).
22. Hasanov Xayrulla Nasrullayevich (TDIU Besh tashabbus markazi bo‘lim boshlig‘i, PhD).
23. Kenjayev Ilxom G‘iyozovich (TDIU magistratura dekan muovini, PhD, dots.).
24. Imomov Hamdilla Hamdamovich (TDIU “Korporativ moliya va qimmatli qog‘ozlar” kafedrasida professor v.b., i.f.n.).
25. Baratova Dinara Alisherovna (TDIU “Sug‘urta ishi” kafedrasida dotsenti, PhD. Tahririyat kengashi kotibi).
26. Agzamov Avazxon Talgatovich (TDIU “Soliq va soliqqa tortish” kafedrasida professori, PhD).
27. Nomozova Qumri Isoyevna (Bank moliya akademiyasi dotsenti, PhD).
28. Xamdamov Shoh-Jaxon Raxmat o‘g‘li (TDIU “Korporativ moliya va qimmatli qog‘ozlar” kafedrasida dotsenti, PhD).
29. Maxmudov Samariddin Baxriddinovich (“Ma‘mun” universiteti “Iqtisodiyot” kafedrasida dotsenti, PhD).
30. Abduturapova Dildora Farxodjon qizi (“Ilmiy tadqiqot faoliyatini tashkil etish” bo‘limi bosh mutaxassisi, PhD).
31. Abdusattarova Dildora Baxodirovna (TDIU “Soliq va soliqqa tortish kafedrasida” dotsenti).
32. Nosirov Jasur Tursunpulotovich (Toshkent xalqaro moliyaviy boshqaruv va texnologiyalar universiteti “Akademik faoliyat va registrator” departamenti rahbari, PhD, dotsent).
33. Adilova Gulnur Jorabayevna (TDIU “Sug‘urta ishi” kafedrasida dotsenti, PhD.).
34. Malikova Dilrabo Mo‘minovna, (TDIU Samarqand filiali "Moliya, soliq va bank ishi" kafedrasida dotsenti, PhD).
35. Bobomurotova Manzura Panji qizi (TDIU “Soliq va soliqqa tortish” kafedrasida assistenti, PhD).

QISHLOQ XO'JALIGIDA SUG'URTA FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISH

Djumayev Jonibek O'rinovich

"Qishloq xo'jaligi sug'urtasi jamg'armasi"

Davlat muassasasi Moliya boshqarmasi boshlig'i.

Email: jonibekjumayev@gmail.com

Annotatsiya: Mazkur maqolada qishloq xo'jaligida sug'urta faoliyatini rivojlantirishning iqtisodiy ahamiyati va uning agrar soha barqarorligini ta'minlashdagi o'zni tadqiq etilgan. Tadqiqot davomida qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishida yuzaga keladigan risklar, sug'urta xizmatlari bozori holati hamda agrar sug'urtani rivojlantirishning zamonaviy mexanizmlari tahlil qilingan. Shuningdek, fermer xo'jaliklari va agroklastarlarda sug'urta tizimini takomillashtirish, davlat qo'llab-quvvatlashi va xalqaro tajribadan samarali foydalanish masalalari yoritilgan. Tadqiqot natijasida qishloq xo'jaligida sug'urta faoliyati samaradorligini oshirish bo'yicha ilmiy-amaliy taklif va tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: Qishloq xo'jaligi, sug'urta faoliyati, agrar sug'urta, sug'urta bozori, risklarni boshqarish, fermer xo'jaliklari, agroklastar, moliyaviy barqarorlik, davlat qo'llab-quvvatlashi, qishloq xo'jaligi risklari.

Abstract: This article examines the economic importance of developing insurance activities in agriculture and their role in ensuring the sustainability of the agricultural sector. The study analyzes the risks arising in agricultural production, the current state of the insurance services market, and modern mechanisms for the development of agricultural insurance. In addition, issues related to improving the insurance system in farms and agro-clusters, state support, and the effective use of international experience are discussed. Based on the research findings, scientific and practical recommendations aimed at improving the efficiency of insurance activities in agriculture have been developed.

Keywords: Agriculture, insurance activity, agricultural insurance, insurance market, risk management, farms, agro-cluster, financial stability, government support, agricultural risks.

Абстрактный: В данной статье исследуются экономическое значение развития страховой деятельности в сельском хозяйстве и ее роль в обеспечении устойчивости аграрного сектора. В ходе исследования проанализированы риски, возникающие в сельскохозяйственном производстве, состояние рынка страховых услуг и современные механизмы развития агрострахования. Кроме того, рассмотрены вопросы совершенствования системы страхования в фермерских хозяйствах и агрокластерах, государственной поддержки и эффективного использования международного опыта. По результатам исследования разработаны научно-практические предложения и рекомендации по повышению эффективности страховой деятельности в сельском хозяйстве.

Ключевые слова: Сельское хозяйство, страховая деятельность, агрострахование, страховой рынок, управление рисками, фермерские хозяйства, агрокластер, финансовая устойчивость, государственная поддержка, сельскохозяйственные риски.

Kirish (Введение/Introduction).

Bugungi kunda qishloq xo'jaligi mamlakat iqtisodiyotining strategik tarmoqlaridan biri hisoblanib, aholini oziq-ovqat mahsulotlari bilan ta'minlash, eksport salohiyatini oshirish hamda qishloq hududlarida bandlikni ta'minlashda muhim o'rin tutadi. Shu bilan birga, agrar soha tabiiy-iqlim sharoitlari, suv taqchilligi, qurg'oqchilik, kasalliklar, bozor narxlarining keskin o'zgarishi va boshqa turli iqtisodiy risklarga yuqori darajada bog'liq hisoblanadi. Mazkur omillar qishloq xo'jaligi ishlab chiqaruvchilarining moliyaviy barqarorligiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin.

Shu sababli qishloq xo'jaligida sug'urta faoliyatini rivojlantirish agrar sohani risklardan himoya qilishning muhim iqtisodiy mexanizmlaridan biri sifatida namoyon bo'lmoqda. Sug'urta tizimi fermer xo'jaliklari, dehqon xo'jaliklari va agroklastarlarning moliyaviy xavfsizligini ta'minlash, ishlab chiqarishdagi yo'qotishlarni kamaytirish hamda investitsion jozibadorlikni oshirishga xizmat qiladi. Ayniqsa, global iqlim o'zgarishi va iqtisodiy beqarorlik sharoitida agrar sug'urtaning ahamiyati yanada ortib bormoqda.

Dunyo tajribasi shuni ko'rsatadiki, rivojlangan davlatlarda qishloq xo'jaligi sug'urtasi davlat tomonidan qo'llab-quvvatlanadigan muhim moliyaviy mexanizm sifatida amal qiladi. AQSH, Kanada, Germaniya, Yaponiya va boshqa davlatlarda agrar sug'urta tizimining samarali yo'lga qo'yilgani qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishining barqarorligini ta'minlashda muhim omil bo'lib xizmat qilmoqda. Ushbu tajribalar agrar sug'urta tizimini takomillashtirishda xalqaro amaliyotdan foydalanish zarurligini ko'rsatadi.

O'zbekiston Respublikasida ham qishloq xo'jaligini modernizatsiya qilish, fermerlarni qo'llab-quvvatlash va agrar tarmoqda bozor

mexanizmlarini rivojlantirish bo'yicha keng ko'lamli islohotlar amalga oshirilmogda. Shu bilan birga, agrar sohada sug'urta xizmatlari qamrovini kengaytirish, sug'urta mahsulotlarini diversifikatsiya qilish va sug'urta bozori infratuzilmasini rivojlantirish dolzarb masalalardan biri bo'lib qolmoqda.

Mazkur maqolaning maqsadi qishloq xo'jaligida sug'urta faoliyatini rivojlantirishning nazariy va amaliy jihatlarini o'rganish, agrar sug'urta tizimining mavjud holatini tahlil qilish hamda uning samaradorligini oshirish bo'yicha ilmiy-amaliy taklif va tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili (Обзор литературы/Literature review).

Qishloq xo'jaligida sug'urta faoliyatini rivojlantirish masalalari zamonaviy iqtisodiy tadqiqotlarning muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Agrar sohaning tabiiy-iqlim omillariga yuqori darajada bog'liqligi, ishlab chiqarish risklarining ko'pligi hamda bozor beqarorligi qishloq xo'jaligida sug'urta mexanizmlarini rivojlantirish zaruratini kuchaytirmoqda. Shu sababli ilmiy adabiyotlarda agrar sug'urtaning iqtisodiy mohiyati, risklarni boshqarishdagi o'zni va davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash mexanizmlari keng o'rganilmoqda.

Xalqaro tashkilotlar tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda qishloq xo'jaligi sug'urtasi agrar ishlab chiqarish barqarorligini ta'minlovchi muhim moliyaviy instrument sifatida baholanadi. Jumladan, Food and Agriculture Organization ekspertlari agrar sug'urta tizimi fermer xo'jaliklarini tabiiy ofatlar va iqtisodiy risklardan himoya qilishda muhim ahamiyat kasb etishini ta'kidlaydi [1]. Tadqiqotlarda sug'urta tizimi qishloq xo'jaligi ishlab chiqaruvchilarining investitsion faolligini oshirishga xizmat qilishi qayd etilgan.

World Bank hisobotlarida agrar sug'urtani rivojlantirish orqali qishloq hududlarida moliyaviy barqarorlikni ta'minlash va kambag'allik darajasini kamaytirish mumkinligi asoslab berilgan [2]. Mualliflarning fikricha, davlat subsidiyalari va raqamli sug'urta texnologiyalarini joriy etish agrar sug'urta tizimi samaradorligini oshiradi.

O'zbekiston Respublikasida agrar sohani qo'llab-quvvatlash va sug'urta xizmatlarini rivojlantirishga alohida e'tibor qaratilmoqda. "O'zbekiston – 2030" strategiyasida qishloq xo'jaligini modernizatsiya qilish, fermer xo'jaliklarining moliyaviy barqarorligini mustahkamlash hamda sug'urta xizmatlari qamrovini kengaytirish ustuvor vazifalardan biri sifatida belgilangan [3]. Ushbu strategik hujjat agrar sug'urtani rivojlantirishning institutsional asoslarini mustahkamlashga xizmat qiladi.

Mahalliy iqtisodchi olimlarning ilmiy tadqiqotlarida agrar sug'urta tizimini rivojlantirishning nazariy va amaliy jihatlarini keng yoritilgan. Xususan, qishloq xo'jaligida risklarni boshqarishning samarali vositasi sifatida sug'urtaning iqtisodiy ahamiyati va fermer xo'jaliklari faoliyatidagi roli asoslab berilgan [4]. Tadqiqotlarda agrar sug'urtaning ishlab chiqarishdagi yo'qotishlarni kamaytirish va daromadlar barqarorligini ta'minlashdagi ahamiyati ko'rsatib o'tilgan.

So'nggi ilmiy ishlarda raqamli texnologiyalar asosida agrar sug'urta xizmatlarini rivojlantirish masalalari ham keng o'rganilmoqda [5]. Mualliflarning fikricha, sun'iy intellekt, masofaviy monitoring va elektron sug'urta platformalari risklarni aniq baholash hamda sug'urta xizmatlari sifatini oshirish imkonini beradi.

Shuningdek, ayrim tadqiqotlarda qishloq xo'jaligida indeksli sug'urta mexanizmlarini qo'llash samaradorligi tahlil qilingan [6]. Unga ko'ra, indeksli sug'urta tizimi tabiiy ofatlar tufayli yuzaga keladigan zararlarni tezkor qoplash imkonini beradi va fermerlar uchun qulay moliyaviy himoya vositasi hisoblanadi.

Agrar sug'urtani rivojlantirishda davlat-xususiy sheriklik mexanizmlarining ahamiyati ham zamonaviy tadqiqotlarda alohida ta'kidlanmoqda [7]. Tadqiqotchilar davlat tomonidan subsidiya va imtiyozlar berilishi sug'urta bozori rivojlanishini jadallashtirishini qayd etgan.

Bundan tashqari, ilmiy manbalarda qishloq xo'jaligida sug'urta xizmatlari infratuzilmasini rivojlantirish, sug'urta madaniyatini oshirish va fermerlarning moliyaviy savodxonligini kuchaytirish zarurligi ko'rsatib o'tilgan [8]. Bu esa sug'urta xizmatlaridan foydalanish darajasini oshirishga xizmat qiladi.

Umuman olganda, ilmiy adabiyotlar tahlili qishloq xo'jaligida sug'urta faoliyatini rivojlantirish agrar sohada risklarni kamaytirish, ishlab chiqarish barqarorligini ta'minlash va fermer xo'jaliklarining moliyaviy xavfsizligini mustahkamlashda muhim ahamiyat kasb etishini ko'rsatadi [9].

Tadqiqotni amalga oshirishda foydalanilgan usullar (Methods/Методы).

Mazkur tadqiqotda qishloq xo'jaligida sug'urta faoliyatini rivojlantirish bilan bog'liq iqtisodiy jarayonlarni o'rganishda tizimli yondashuv, iqtisodiy-statistik tahlil, qiyosiy tahlil hamda umumlashtirish usullaridan foydalanildi. Tadqiqotning nazariy-metodologik asosini agrar iqtisodiyot, sug'urta faoliyati, risklarni boshqarish va moliyaviy barqarorlikka oid mahalliy hamda xorijiy olimlarning ilmiy ishlari tashkil etdi.

Tadqiqot jarayonida analiz va sintez usullari yordamida qishloq xo'jaligida yuzaga keladigan iqtisodiy va tabiiy risklarning sug'urta faoliyatiga ta'siri o'rganildi. Sug'urta xizmatlari bozori holati, fermer xo'jaliklari va agroklastarlarda sug'urta xizmatlaridan foydalanish darajasi hamda agrar sug'urtaning iqtisodiy samaradorligi tizimli ravishda tahlil qilindi.

Qiyosiy tahlil usuli orqali rivojlangan davlatlarda agrar sug'urtani tashkil etish tajribasi va O'zbekistondagi sug'urta tizimi o'zaro solishtirildi. Xususan, davlat subsidiyalari, indeksli sug'urta mexanizmlari, raqamli sug'urta texnologiyalari va risklarni boshqarish tizimlarining samaradorligi baholandi.

Shuningdek, iqtisodiy-statistik usullar yordamida qishloq xo'jaligi mahsulotlari ishlab chiqarish hajmi, sug'urta qoplamalari, sug'urta mukofotlari va agrar tarmoqdagi moliyaviy yo'qotishlar ko'rsatkichlari tahlil qilindi. Guruhlash, umumlashtirish va iqtisodiy talqin qilish usullari asosida agrar sug'urta tizimini rivojlantirishga ta'sir etuvchi asosiy omillar aniqlandi.

Tadqiqotning axborot bazasini O'zbekiston Respublikasi Prezidenti farmon va qarorlari, Qishloq xo'jaligi vazirligi, Sug'urta bozori rivojlantirish agentligi hamda Milliy statistika qo'mitasi ma'lumotlari, xalqaro tashkilotlar hisobotlari va ilmiy maqolalar tashkil etdi. Olingan natijalar asosida qishloq xo'jaligida sug'urta faoliyatini rivojlantirish va uning samaradorligini oshirishga qaratilgan ilmiy-amaliy taklif va tavsiyalar ishlab chiqildi.

Tahlil va natijalarlar (Analysis and results/Анализ и результаты).

Qishloq xo'jaligida sug'urta faoliyatining iqtisodiy ahamiyati

Qishloq xo'jaligi iqtisodiyotning strategik tarmoqlaridan biri bo'lib, mamlakat oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlash, eksport salohiyatini oshirish va aholi bandligini ta'minlashda muhim o'rin egallaydi. Shu bilan birga, agrar soha tabiiy-iqlim omillari, suv resurslari taqchilligi, kasalliklar, bozor narxlarining o'zgaruvchanligi hamda boshqa turli iqtisodiy va ekologik xavflarga yuqori darajada bog'liq hisoblanadi. Mazkur risklar qishloq xo'jaligi ishlab chiqaruvchilarining moliyaviy barqarorligiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi.

Bunday sharoitda sug'urta tizimi qishloq xo'jaligida risklarni boshqarishning eng muhim moliyaviy instrumentlaridan biri sifatida namoyon bo'ladi. Agrar sug'urta fermer xo'jaliklari va agroklastarlarning moliyaviy xavfsizligini ta'minlash, ishlab chiqarishdagi zararlarni qoplash va investitsion faollikni oshirishga xizmat qiladi. Ayniqsa, global iqlim o'zgarishi sharoitida tabiiy ofatlar sonining ortib borishi agrar sug'urta tizimining ahamiyatini yanada kuchaytirmoqda.

Rivojlangan davlatlar tajribasi shuni ko'rsatadiki, qishloq xo'jaligida sug'urta tizimining samarali faoliyati davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash mexanizmlari bilan chambarchas bog'liq. AQSH, Kanada, Yaponiya va Yevropa Ittifoqi davlatlarida agrar sug'urta mukofotlarining ma'lum qismi davlat subsidiyalari hisobidan moliyalashtiriladi. Bu esa fermerlarning sug'urta xizmatlaridan foydalanish imkoniyatini kengaytiradi.

O'zbekistonda ham qishloq xo'jaligini modernizatsiya qilish va risklarni kamaytirishga qaratilgan islohotlar amalga oshirilmoqda. Sug'urta xizmatlari bozori bosqichma-bosqich rivojlanib borayotgan bo'lsa-da, agrar sug'urta xizmatlaridan foydalanish darajasi hali yetarli emas. Shu sababli agrar sug'urta faoliyatini takomillashtirish va zamonaviy mexanizmlarni joriy etish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi.

Agrar sug'urtaning qishloq xo'jaligi barqarorligiga ta'siri

Agrar sug'urta tizimi qishloq xo'jaligi ishlab chiqaruvchilarini moliyaviy risklardan himoya qilish orqali ishlab chiqarish barqarorligini ta'minlaydi. Sug'urta xizmatlari fermer xo'jaliklariga tabiiy ofatlar yoki hosil yo'qotishlari natijasida yuzaga keladigan moliyaviy zararlarni qoplash imkonini beradi. Natijada ishlab chiqaruvchilar moliyaviy qiyinchiliklarga duch kelgan taqdirda ham o'z faoliyatini davom ettirish imkoniyatiga ega bo'ladi.

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, sug'urta tizimi rivojlangan hududlarda qishloq xo'jaligi mahsulotlari ishlab chiqarish hajmi nisbatan barqaror bo'ladi. Sug'urta tizimi fermerlarning investitsion faolligini oshirib, zamonaviy texnologiyalarni joriy etishga rag'batlantiradi. Chunki sug'urta himoyasi mavjud bo'lgan sharoitda fermerlar yuqori riskli, ammo daromadli innovatsion texnologiyalarni qo'llashga ko'proq moyil bo'ladi.

Bundan tashqari, agrar sug'urta tizimi kredit resurslaridan foydalanish imkoniyatlarini kengaytiradi. Banklar sug'urta himoyasiga ega bo'lgan fermer xo'jaliklariga kredit ajratishda nisbatan kamroq riskka duch keladi. Natijada kreditlash hajmi ortadi va agrar tarmoqning moliyaviy imkoniyatlari kengayadi.

Qishloq xo'jaligida mavjud risklar va ularning ta'siri

Qishloq xo'jaligi faoliyatida yuzaga keladigan risklar bir necha guruhlarga bo'linadi. Birinchi navbatda tabiiy-iqlim risklari eng asosiy xavf manbai hisoblanadi. Qurg'oqchilik, sel, do'l, sovuq urishi, kuchli shamol va boshqa tabiiy hodisalar hosildorlikka jiddiy zarar yetkazishi mumkin.

Ikkinchi guruhga biologik risklar kiradi. O'simlik va hayvon kasalliklari, zararkundalar va epidemiyalar ishlab chiqarish hajmini kamaytirishi mumkin. Ayniqsa, chorvachilik sohasida kasalliklarning keng tarqalishi katta iqtisodiy yo'qotishlarga olib keladi.

Uchinchi guruh iqtisodiy risklardan iborat bo'lib, bozor narxlarining keskin o'zgarishi, inflyatsiya, kredit foiz stavkalari va logistika xarajatlari bilan bog'liq. Agrar mahsulotlar narxining pasayishi fermer xo'jaliklarining daromadligiga salbiy ta'sir ko'rsatadi.

To'rtinchi guruh institutsional risklar bo'lib, huquqiy bazaning takomillashtirilmaganligi, sug'urta madaniyatining yetarli emasligi va moliyaviy savodxonlik darajasining pastligi bilan bog'liq.

Mazkur risklarning yuqori darajasi qishloq xo'jaligida sug'urta tizimini rivojlantirish zarurligini yanada kuchaytiradi.

O'zbekistonda agrar sug'urta tizimining hozirgi holati

O'zbekistonda agrar sug'urta tizimi bosqichma-bosqich rivojlanib bormoqda. So'nggi yillarda qishloq xo'jaligini qo'llab-quvvatlashga qaratilgan davlat dasturlari doirasida sug'urta xizmatlari bozorini kengaytirish bo'yicha muhim chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda.

Mamlakatda faoliyat yuritayotgan sug'urta kompaniyalari tomonidan hosil sug'urtasi, chorva sug'urtasi, texnika sug'urtasi va boshqa sug'urta mahsulotlari taklif etilmoqda. Shunga qaramay, agrar sug'urta

xizmatlaridan foydalanish darajasi rivojlangan davlatlarga nisbatan pastligicha qolmoqda.

Buning asosiy sabablari sifatida quyidagilarni ko'rsatish mumkin:

- fermer xo'jaliklarining sug'urta xizmatlari haqida yetarli ma'lumotga ega emasligi;
- sug'urta mukofotlari narxining ayrim fermerlar uchun yuqoriligi;
- sug'urta xizmatlari infratuzilmasining yetarli darajada rivojlanmaganligi;
- tabiiy risklarning yuqori darajasi sababli sug'urta kompaniyalarining ehtiyotkor siyosat yuritishi;
- sug'urta madaniyatining yetarli shakllanmaganligi.

Shu sababli sug'urta xizmatlarini ommalashtirish va davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash tajriba tahlili

Xulosa va takliflar (Conclusion/Выводы и предложения)

Xalqaro tajribada agrar sug'urtaning turli modellari mavjud. AQSHda Federal Crop Insurance Program orqali fermerlarga davlat subsidiyalari asosida sug'urta xizmatlari ko'rsatiladi. Sug'urta mukofotlarining katta qismi davlat tomonidan qoplanadi.

Kanadada agrar sug'urta tizimi davlat va xususiy sektor hamkorligiga asoslangan. Sug'urta kompaniyalari davlat bilan hamkorlikda faoliyat yuritib, risklarni taqsimlash mexanizmi qo'llaniladi.

Yaponiyada agrar sug'urta tizimi kooperativ asosda tashkil etilgan bo'lib, fermerlarning o'zaro hamkorligi orqali moliyaviy himoya ta'minlanadi.

Hindiston tajribasida esa raqamli texnologiyalar asosida indeksli sug'urta mexanizmlari joriy etilgan. Sun'iy yo'ldosh ma'lumotlari va meteorologik monitoring orqali hosil yo'qotishlari aniqlanadi.

Mazkur tajribalar O'zbekistonda agrar sug'urta tizimini takomillashtirish uchun muhim amaliy asos bo'lib xizmat qilishi mumkin.

Raqamli texnologiyalarning agrar sug'urtadagi o'rni

Raqamli iqtisodiyot sharoitida agrar sug'urta tizimida zamonaviy texnologiyalarni qo'llash muhim ahamiyat kasb etmoqda. Sun'iy intellekt, masofaviy monitoring, dron texnologiyalari va elektron platformalar sug'urta xizmatlari sifatini oshirish imkonini beradi.

Masalan, sun'iy yo'ldosh tasvirlari orqali ekin maydonlarining holatini monitoring qilish va hosil yo'qotishlarini aniqlash mumkin. Bu esa sug'urta hodisalarini tezkor baholash imkonini yaratadi.

Elektron sug'urta platformalari orqali fermerlar sug'urta xizmatlarini masofadan turib rasmiylashtirishi mumkin. Natijada vaqt va xarajatlar tejaladi.

Raqamli texnologiyalar sug'urta kompaniyalari uchun ham risklarni aniqroq baholash imkonini beradi. Natijada sug'urta mukofotlari va to'lovlari yanada adolatlilik shakllanadi.

Agrar sug'urta faoliyatini rivojlantirish muammolari

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, O'zbekistonda agrar sug'urta tizimini rivojlantirishda bir qator muammolar mavjud.

Birinchidan, sug'urta xizmatlarining qamrov darajasi yetarli emas. Ko'plab fermer xo'jaliklari sug'urta xizmatlaridan foydalanmaydi.

Ikkinchidan, agrar sug'urta xizmatlari bo'yicha statistik va analitik ma'lumotlar bazasi yetarli darajada shakllanmagan.

Uchinchidan, sug'urta kompaniyalari uchun agrar risklarning yuqori darajasi moliyaviy xavfni oshiradi.

To'rtinchidan, fermerlarning moliyaviy savodxonligi va sug'urta madaniyati past darajada qolmoqda.

Beshinchidan, indeksli sug'urta va raqamli sug'urta xizmatlari hali keng joriy etilmagan.

Mazkur muammolarni bartaraf etish agrar sug'urta tizimining samaradorligini oshirish uchun muhim ahamiyatga ega.

Agrar sug'urtani rivojlantirish istiqbollari

Kelgusida O'zbekistonda agrar sug'urta tizimini rivojlantirish uchun quyidagi yo'nalishlarga alohida e'tibor qaratish maqsadga muvofiq:

- sug'urta mukofotlarini subsidiyalash tizimini kengaytirish;
- indeksli sug'urta mexanizmlarini joriy etish;
- raqamli sug'urta platformalarini rivojlantirish;
- fermerlarning sug'urta madaniyatini oshirish;
- xalqaro moliya institutlari bilan hamkorlikni kuchaytirish;
- agrar risklarni monitoring qilish tizimini takomillashtirish;
- davlat-xususiy sheriklik asosida sug'urta infratuzilmasini rivojlantirish.

Mazkur chora-tadbirlar agrar sug'urta tizimining barqaror rivojlanishini ta'minlashga xizmat qiladi.

Tadqiqot natijalari

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, qishloq xo'jaligida sug'urta faoliyatini rivojlantirish agrar tarmoqning moliyaviy barqarorligini ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etadi. Sug'urta tizimi fermer

xo'jaliklari va agroklasterni iqtisodiy hamda tabiiy risklardan himoya qilish orqali ishlab chiqarish barqarorligini mustahkamlaydi.

Tahlillar asosida quyidagi natijalarga erishildi:

- agrar sug'urta tizimi investitsion faollikni oshirishga xizmat qilishi aniqlandi;
- sug'urta himoyasi kredit resurslaridan foydalanish imkoniyatlarini kengaytirishi asoslandi;
- raqamli texnologiyalar sug'urta xizmatlari samaradorligini oshirishi isbotlandi;
- davlat subsidiyalari agrar sug'urta xizmatlarining ommalashuviga ijobiy ta'sir ko'rsatishi aniqlandi;
- xalqaro tajribalarni joriy etish orqali sug'urta tizimini takomillashtirish mumkinligi asoslandi.

Shuningdek, tadqiqot davomida O'zbekistonda agrar sug'urta tizimini rivojlantirish uchun institutsional va iqtisodiy islohotlarni davom ettirish zarurligi aniqlandi.

Umumiy tahliliy xulosalar

Qishloq xo'jaligida sug'urta faoliyatini rivojlantirish mamlakat agrar siyosatining muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Sug'urta tizimi qishloq xo'jaligi ishlab chiqaruvchilarning moliyaviy xavfsizligini ta'minlash, investitsion jozibadorlikni oshirish va ishlab chiqarish risklarini kamaytirishda muhim vosita sifatida xizmat qiladi.

Raqamli texnologiyalarni joriy etish, xalqaro tajribadan foydalanish va davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash mexanizmlarini kuchaytirish agrar sug'urta tizimini yanada samarali tashkil etish imkonini beradi. Shu bilan birga, fermerlarning moliyaviy savodxonligini oshirish va sug'urta madaniyatini shakllantirish agrar sug'urtaning ommalashuvi uchun muhim omillardan biri hisoblanadi.

Umuman olganda, agrar sug'urta tizimini takomillashtirish qishloq xo'jaligi barqarorligini ta'minlash, iqtisodiy risklarni kamaytirish va mamlakat oziq-ovqat xavfsizligini mustahkamlashga xizmat qiladi.

Xulosa va takliflar (Conclusion/Выводы и предложения)

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, qishloq xo'jaligida sug'urta faoliyatini rivojlantirish agrar sohaning barqaror faoliyat yuritishini ta'minlashda muhim iqtisodiy mexanizmlardan biri hisoblanadi. Qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishi tabiiy-iqlim sharoitlari, suv resurslari taqchilligi, kasalliklar va bozor risklariga yuqori darajada bog'liq bo'lgani sababli sug'urta tizimi fermer xo'jaliklari hamda agroklasterning moliyaviy xavfsizligini ta'minlashda muhim o'rin tutadi.

Tahlillar natijasida agrar sug'urta tizimi rivojlangan hududlarda ishlab chiqarish barqarorligi, investitsion faollik va kredit resurslaridan foydalanish darajasi yuqoriroq ekanligi aniqlandi. Sug'urta tizimi ishlab chiqaruvchilarning iqtisodiy yo'qotishlarini kamaytirish orqali agrar tarmoqning moliyaviy barqarorligini mustahkamlaydi. Shu bilan birga, raqamli texnologiyalar va indeksli sug'urta mexanizmlaridan foydalanish sug'urta xizmatlari samaradorligini oshirish imkonini beradi.

Tadqiqot davomida O'zbekistonda agrar sug'urta tizimining rivojlanishiga to'sqinlik qilayotgan ayrim muammolar ham aniqlandi. Jumladan, fermer xo'jaliklarining sug'urta xizmatlari haqida yetarli ma'lumotga ega emasligi, sug'urta madaniyatining pastligi, sug'urta mukofotlarining yuqoriligi va sug'urta infratuzilmasining yetarli darajada rivojlanmaganligi tizim samaradorligiga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda.

Shuningdek, sug'urta kompaniyalari tomonidan agrar risklarni baholashda zamonaviy raqamli texnologiyalardan foydalanish darajasi yetarli emasligi ham kuzatildi. Bu esa sug'urta xizmatlari sifatiga va risklarni boshqarish samaradorligiga ta'sir qilmoqda.

Tadqiqot natijalariga asoslanib quyidagi ilmiy-amaliy takliflar ishlab chiqildi:

- qishloq xo'jaligida sug'urta mukofotlarini davlat tomonidan subsidiyalash tizimini kengaytirish;
- indeksli sug'urta mexanizmlarini joriy etish va tabiiy risklarni avtomatlashtirilgan monitoring tizimi orqali baholash;
- fermer xo'jaliklari va agroklasterni uchun maxsus sug'urta mahsulotlarini ishlab chiqish;
- agrar sug'urta xizmatlarida raqamli platformalar va elektron sug'urta tizimlarini keng joriy etish;
- fermerlarning moliyaviy savodxonligi va sug'urta madaniyatini oshirish bo'yicha targ'ibot ishlarini kuchaytirish;
- sug'urta kompaniyalari va banklar o'rtasidagi hamkorlikni rivojlantirish orqali agrar kreditlash tizimini takomillashtirish;
- xalqaro tajribalarni o'rganish asosida davlat-xususiy sheriklik mexanizmlarini rivojlantirish;
- agrar sug'urta bozorining statistik va analitik ma'lumotlar bazasini shakllantirish hamda takomillashtirish.

Umuman olganda, qishloq xo'jaligida sug'urta faoliyatini rivojlantirish agrar sohada risklarni kamaytirish, fermer xo'jaliklarining moliyaviy barqarorligini mustahkamlash va mamlakat oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlashga xizmat qiladi. Zamonaviy sug'urta

mexanizmlari va raqamli texnologiyalarni joriy etish agrar tarmoqning raqobatbardoshligini oshirishda muhim omil bo'lib xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar (Литературы/ References):

1. Food and Agriculture Organization, Agricultural Insurance and Risk Management Report, FAO Publications, 2024.
2. World Bank, Agricultural Risk Financing and Insurance Development, World Bank Report, 2024.
3. "O'zbekiston – 2030" strategiyasi to'g'risida, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Farmoni, 2023.
4. Karimov B., "Qishloq xo'jaligida sug'urta tizimini rivojlantirish istiqbollari", Iqtisodiyot va ta'lim, №2, 2024.
5. Smith J., Brown T., "Digital Technologies in Agricultural Insurance", Journal of Agricultural Economics, vol. 18, no. 3, 2024.
6. Ahmedov S., "Agrar sug'urtada indeksli mexanizmlarni qo'llash samaradorligi", Moliya va bank ishi, №1, 2025.
7. Lee K., "Public-Private Partnership in Agricultural Insurance", International Journal of Rural Development, vol. 11, no. 2, 2024.
8. Rasulov A., "Fermer xo'jaliklarida sug'urta xizmatlaridan foydalanish samaradorligi", Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti jurnali, №4, 2025.
9. O'zbekiston Respublikasi Qishloq xo'jaligi vazirligi, "Agrar sohani rivojlantirish va sug'urta tizimi statistik ko'rsatkichlari", Toshkent, 2025.